

DE INSTITUTIONE EVOLII

et differentia ipsius ad legem de figuris euuangelistarum. & eorum modo scribendi. de materia euuangelij. intentione. fine. & ad quas partes philosophie spectet. dicitur ratio prescribere. Materia euuangelij sunt. scē trinitatis mysterium. xpc scdm diuinam & humanam naturam. dicta & facta eius. aliorumq; facta & dicta ad ipm. Intentionem uero & finem apit iohes dicens. hec au scripta sunt ut credatis. quia ihc est filius dī. & ut credentes uitam habeatis in nomine eius. Finis enim idē finalis causa euuangelij ē. sane credē. pfecte diligere. sacramentis insigniri. & horum trium finalis causa est. uita etna; ad hec quippe adipiscenda fuit intentio euuangelica p̄dicare et scri-

bere. Hunc de excellentia & differentia euuangelij dicamus; Auō de concordia euuangelistarum. Int̄ om̄s diuinas auctoritates euuangelij merito excellit. Quod enim lex & pphe futurum p̄nuntiauerunt. hoc redditū atq; cōpletum in euuangelio demonstratur. Ex libro differentiarum ysidori. Int̄ legem & euuangelij hoc inter ē. quod in lege littera. in euuangelio gratia. Illa habuit umbram. ista imaginem. Illa data est ppter transgressionem. ista ppter iustificationē. Illa ignorati demonstrat peccatū. ista agnitiū uiuat ut uitetur. Illa flagitiū deditos increpat. ista peccantes bonitate ppria liberat. Illa talionem decreuit reddere. ista etiam pro inimicis orare iussit. Illa coniugio multas habere. crescere & generare p̄cepit. ista continentia suauit. Illic p̄dicatur circūcisio carnis. hic lauacrum in ablutionem cordis & corporis. Illic chanaan regnum & p̄missiones temporalium rerum continentur. hic uita etna regnumq; celorum p̄mittitur. Illic sabbati ocium & requies celebratur. hic sabbati requies in xpo habetur qui dixit. uenite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. &

ego uos reficiam et inuenietis requiem animabus uestris; hinc a sanctis animalia imunda prohibentur: hic in corpore christi idem in sanctis suis non admittitur quicquid per illa imunda animalia in mores hominum significat: hinc pecoribus immolatis carnis et sanguinis hostie offerebantur: hic sacrificium carnis et sanguinis offertur christi: quod per illa animalia figurabatur. hinc ex carne agni pascha celebratur: hic pascha nostrum immolatus est christus qui est uerus agnus immaculatus. hinc neomenia id est noue lune principia colebantur: hic noua creatura in christo accipitur: ut paulus ait. Si qua noua in christo creatura uetera transferuntur: ecce facta sunt noua. Quod plura. In lege quippe res geste pro figura in significationem futurorum annuntiabantur: in gratia uero euangelice ueritatis que enuntiata fuerunt explentur. Item in lege mandata scripta sunt et promissa: sed in lege mandata tenentur que legem implere uel conseruare iubent: promissa uero in euangelii plenitudine consumantur. Item lex peccatum monstrauit non abstulit: et sub suo terrore

redac... tos homines seruos effecit: et inde spiritum seruitutis habuisse potest populum apostolus docuit. Euangelium uero ueniens crudelitatem legis amouit: ut per quam lex puniebat per spiritum seruitutis laxauit: per spiritum adoptionis filio ex sui reddidit: amorem implende legis omnibus donauit: et si deinceps punienda commiserunt: per eundem adoptionis spiritum indulget. Formam bene agendi prebuit: et ut possint agere que docuit: adiutorem spiritum infundit. Nam precepta legalia comparatione euangelii etiam non bona dicuntur: quia quod precipiunt: non perficiunt. Gratia uero euangelii quod exterius imperat: interius ut perficiatur uiuat. Ezechielis enim testimonio dicitur: Dedi eis precepta non bona. Utique non bona euangelio comparata: quia in eis quedam inutilia infirmioribus sensibus agenda promissa sunt: sicut illud ubi de israelitarum cupiditatem spoliis egyptiorum saciari promissum: Nam pro eo quod carnalis populi modum egredere uindicta: lex promittit carnalibus rependere uicem mali: quod euangelium infirmioribus uetat. Iulianus in libro ad hmasium episcopum. Ueteris testamenti intentio est: nouum figuris et enigmatibus demonstrare: euangelium autem ad eterne beatitudinis gloriam in-

tes humanas accendere. Ieronimus paulus et eustochio. in eplam ad galathas. Non putemus in uerbis scripturarum esse euangelium. sed in sensu. non in superficie. sed in medulla. non in sermonum foliis. sed in radice rationis. Unde ambrosius super lucam. Ecclesia cum quatuor euangelii libros habeat. unum euangelium habet. unum deum docet. Beda quoque super lucam. Cum sint. iiii. euangeliste non tam. iiii. euanglia quam unum. quatuor librorum ueritate consonum ediderunt. Sicut enim duo uersus eandem partem habentes materiam. pro diuersitate metri et uerborum duo sunt. et tamen non nisi unam continent sententiam. sic euangelistarum libri cum sint. iiii. unum continent euangelium. quia unam doctrinam faciunt de fide catholica. de comunione sacramentorum. ac de primo uirtutum. Iuxta hoc dicit etiam ieronimus super marcum. iiii. euanglia esse unum. et unum quatuor. Nam licet iiii dicantur quia diuisum et uario ordine iiii ea prescribere. tamen unum sunt in summa fidei catholice. Sic etiam dicit augustinus. ps. c. l. quod plures ecclesie sunt una ecclesia. Plures quidem uarietate tribuum et linguarum. una sunt participatione fidei et sacramentorum. Euangelium interpretatur

tatur bona annuntiatio. Grece enim. eu. bonum. angelum annuntiatio dicitur. unum et angelus nuntius. **O**e figuris euangelii. Interpretatur istarum diuersas patrum sententias ponemus. ut lector eligat quod sibi potissimum uidebitur. Ieronimus in argumento ante euanglia. Quatuor euanglia multo ante predicta erechielis uolumen probat. in quo prima uisio ita contextitur. Et in medio sicut similitudo. iiii. animalium. et uultus eorum facies hominis. et facies leonis. et facies uituli. et facies aquile. Prima hominis facies mattheum significat. qui quasi de homine exorsus est scribere. Liber generationis ihesu christi. Secunda marcum. in quo uox leonis in heremo rugientis auditur. Vox clamantis in deserto. Tercia uituli. que lucam a zacharia sacerdote supersisse inuicium prefiguratur. Quarta iohannem. qui ad altiora festinans de uerbo dei disputat. Et in apocalypsi eadem significatio est ubi dicitur. Animal primum simile leoni. secundum simile uitulo. tertium simile homini. quartum simile aquile uolanti. Sedulus hoc mattheus agens hominem generaliter implet. Marcus ut alta

fremunt uox p̄ deserta leonis. Iura sacerdotis lucas tenet ore iuueni. Ore uolans aquile uerbo petit astra iohes. Aut iuueno. Matheus instituit uirtutum tramite more. Et bene uiuendi iusto dedit ordine leges. Marcus amat terras inter celumq; uolare. Et uehementis aquila stricto secatur omnia lapsu. Lucas uberi describit p̄lia xpi. Iure sac utulus qui menia fatitur a uita. Iohes fremunt ore leo simul rugienti. Intonat et ne pandens iuste.

Augustinus uero sic in sua uite libro de concordia euanglistarum. Matheus incarnationem dñi scdm regiam stirpem suscepit. Marcus taquam pediseccus et breuiator ei esse uidetur. cum solo iohes nichil dicens. Lucas sacerdotalem dñi stirpem occupauit. ad dauid ascendens non regum stirpem secutus. sed p̄ reges erit ad nathan qui rex non fuit filium dauid. non sicut matheus qui p̄ regem salemone descendens ceteros reges persecutus est. Non autem habuit breuiatorem lucas. sicut matheus. Et hoc forte non fuit sine aliquo sacramento. quia regum est non esse sui comitum obsequio. lucas uero non habuit breuiatorem comitem. nam

sacerdos in sacra sanctorum solus intrabat. hi tres maxime circa humanitatis facta uersati sunt. iohes uero circa diuinitatem. Proinde cum due uirtutes sint anime. una actiua. altera contemplatiua. quas significauerunt uxores iacob. lia que interpretatur laborans. et rachel que interpretatur uisum principium. datur intelligi tres euanglistas circa actiuam uirtutem fuisse uersatos. iohem uero circa contemplatiua. Unde in uideretur probabilius attendisse illos qui leonem in matheo. hominem in marco intellexerunt. utulum uero in luca. aquilam in iohes. quia qui hominem matheo. aquilam marco. leonem iohi tribuerunt. De principis enim librorum coniectura capere uoluerunt. non de tota intentione euanglistarum que magis fuerat perscrutanda. Multo enim congruentius matheus regiam xpi personam maxime commendans pleonem significatur. unde et in apocalypsi cum ipsa tribu regia leo commemoratus est ubi dicitur. uicit leo de tribu iuda. Scdm matheum magi narrantur uenisse ab oriente ad regem querendum et adorandum. qui eis p̄ stellam natus apparuit. et ipse rex herodes regem formidat infantem. atq; ut eum possit occidere tot paruulos necat. lucam p̄

uitulū significari neutri dubitauerūt.
qui quasi animal hostiū deputatum.
circa templum maxime ⁊ iherosoli-
mam narrationis sue uersatur inces-
su. In principio sacerdotem collocat ad a-
ram orantem. p̄plo foris stante. Mariā
concepto dño ierosolimam mittit ad
domū pontificis. ibi baptistam natum
refert illuc dñm natum cū hostia tñs-
fert. illuc cum parentib; singulis an-
nis ducit. Quodenniē in templo chorus
doctorū int̄serit. ⁊ post cetera discipu-
los dñm in templo laudantes in fine eu-
glij concludit. Concordia augustini
in. iiii. libro. Ideo marcus uidet̄ homi-
nis demonstrare p̄sonam ⁊ mathei co-
mes eē. quia cū illo plura dicit p̄pter
regiam p̄sonam que sine comitatu
eē non solet. ul' quod p̄babilis ē q̄a
cum ambob; incedit. Nam quāuis
matheo in plurib; tam̄ in n̄ nullis
luce maḡ agruit. ut hoc ip̄o demon-
stretur ad leonem ⁊ ad uitulum. hoc
ē ⁊ ad regalem quam matheus. ⁊ ad
sacerdotalem quā lucas insinuat per
sonam. id quod xpc homo ē p̄tinere.
quā figuram marcus gerit p̄tinens
ad utriūq; Augustinū sup̄ iohem. lxxix
Pleriq; ante nos in ani- s̄vi. cap.
malibus. iiii. intellexerūt leonem
p̄ rege positum. qm̄ uidetur eē rex

bestiarum p̄p̄ tribilem fortitudinē.
hec p̄sona tributa est matheo. q̄aī
generatione dñi regiam seriē p̄secu-
tus est. lucas autē qm̄ cepit a sac-
dotio zacharie. sacerdotis faciens in-
tionem patris iohis baptiste uitulo
deputatus ē. quia magna uictima
uitulus erat in sacrificio sacerdotū.
Marco homo xpc merito assignatus
est. quia neq; de regia potestate ali-
quid dixit. neq; de sacerdotali. s; tan-
tum ab homine xpo exorsus ē. hi oī
de diuinitate pauca locuti sunt. d̄q̄
la ē iohes. lucas et̄ne contemplator.
Dicunt̄ enī pulli aquilarū sic a pa-
rentib; p̄uari. patris scilicet ungue
suspendi. ⁊ radiū solis opponi. Qui
firme c̄replatus fuerit. filius agno-
scitur. si acie palpitauerit tāquam
adulterinū ab ungue dimittitur. Am-
Pleriq; putant do s̄brisi sup̄ lucā.
minum nr̄m quatuor formis anima-
lium figurari. Ip̄e enim homo qui
natus est ex maria. leo quia fortis
ē. uitulus quia hostia. aquila quia
resurrectio. Ieronimū sup̄ marcum.
Xpc est homo nascendo. uitulus
moriendo. leo resurgendo. aquila al-
Nunc autē que adsc̄ sc̄cendendo.
bendi modum congrue referri ua-
leant p̄ponam. Ex epla av̄s aduo-

lulianum, modus ipse dicendi quo eu-
 gelium contexitur. omnibus; accessibilis
 est. Ea que apta continet quasi a-
 micul familiaris sine fuce ad cor lo-
 quitur indoctorum atq; doctorum.
 Ea uero que misteris occultat nec ip-
 sa eloquio supbo erigit quo non aude-
 at accedere menti tardiuscula et me-
 rudita quasi paup ad diuites. s; in-
 uitat omnes humili sermone quos non
 solum manifesta pascit. s; etiam
 secreta exerceat ueritate. his salu-
 brit et praua corrigunt. et parua
 nutunt. et magna oblectantur
 ingema. Summa euglii iuxta yfido-
 rum in. vi. etymologiaru trifarie
 distinguit. id est in historia. in mori-
 bus. in allegoria. Rursus ista tria
 multifarie diuiduntur. id est quod ad do-
 quid ab anglis. uel hominibus gestu
 dictum sit. quid a prophetis nuntiati
 de xpo et corpe ei. quid de diabolo et
 mbris ipi. quod de ueteri et nouo populo.
 quid de presentia seculo et futuro regno
 atq; iudicio. sicut super marcum.

Quatuor sunt qualitates de quibus
 scia euglia contexitur. precepta. ma-
 data. testimonia. exempla. In precep-
 tis iusticia. in mandatis caritas. in
 testimoniis fidel. in exemplis perfec-
 tio. Precepta huiusmodi. In uia gen-

tium ne abieritis. hoc est diuertere a
 malo. Mandata ut hoc. Mandatum
 nouum do uobis ut diligatis inuicem.
 hoc facere bonum et caritatem imple-
 re. Testimonia que in ore duorum
 uel trium ut hoc. iohes testimonium p-
 hibet de me. s; habeo testimonium ma-
 uis iohes. Pat ipse qui in me manet.
 testimonium p-hibet de me. Exem-
 pla ut hoc. Viscite a me quia miseric-
 sus. Et estote perfecti sicut pat uer celest-
 cis perfectus est. et alibi. Exemplum e-
 nim dedi uobis. ut et uos ita facia-
 tis. S; de his dicit dauid. Preceptum
 domini lucidum. i. o. et alibi. Latum man-
 datum tuum nimis. quod qui diligit pro-
 ximum. totam legem impleuit. Item.
 Testimonia. t. intellegi. et alibi. Te-
 stimonium domini fidele. quod plus fide a-
 nimum quam oculis carnis testimonium
 indiget. Quarto. iudicia domini uera
 iustificata in semet ipsa. ut scilicet
 sic sunt iudiciorum nostrorum exempla
 iustificata sicut in iudicium dei comp-
 ta habent. Unde idem alibi. A manda-
 tis enim tuis timui. In quo enim iudi-
 cio iudicabimur. iudicabitur de nobis. In
 his quatuor. qualitatibus. sunt timor.
 fidel. spes. caritas. Timore namque inci-
 pimus. fide seruamus quod incipimus. spe
 erigimur. caritate consumamur. finis

enim p̄cepti est caritas. Hi sunt
quatuor m̄ses quos x̄pc̄ ante mes-
sem p̄dixit dicens. nonne quatuor
m̄ses sunt usq; ad messem. Ut 2p̄
precepta d̄i atq; mandata ac testi-
monia. 2 exempla cū gaudio meta-
mus in celo fructus maturos portā-
tes n̄ros caritatis manipulos. qui
in lacrimis timoris semina peniten-
tie iactauim̄ in terra. Ex libro iu-
niliū ad p̄masiū. In superficie. euglice
scripture. iiii. dicendi species atten-
dende sunt. uidel̄ historica. p̄phetica.
p̄uerbialis. simplicit̄ docent̄. historia
aut̄ ē rei geste narratio. historica
quidem specie teritur p̄ncipaliter
euglica lectio ceteris tribus sedario
incidentib; Nam ea que prius scdm
species ceteras dicta sunt. postea ab
euglistis ut historia relata sunt.
Sicut p̄phetie zacharie 2 elisabeth
ab ip̄is quidem dicte sunt sp̄u p̄phico.
s; lucas qui refert ordine narrat.
historico. Similit̄ p̄uerbia d̄ni 2 ei
simplicem doctrinam ad seriem hi-
storie reuocant eugliste. Sciendū
quod aliqui sp̄u p̄phico narrat̄ hi-
storia ut ibi. In p̄ncipio creauit d̄s
celū 2 terram. Et non nūquā pa-
rabolice. ut homo quidam descende-
bat de iherlm̄ in iericho. 2 cetera. p̄

phia aut̄ est rerum latentium pre-
teritarū. p̄sentū. futurarūq; ex
diuina inspiratione manifestatio.
Presentium. ut ibi. Unde hoc in u
ueniat mat̄. 8. m. a. me. P̄teritarū
2 futurarum ubi dicit̄. Beata que cre-
didit qm̄ p̄ficiet̄ ea q̄ dicta sunt
ei a d̄no. Hominans enī matrem
d̄ni in p̄sentiarum intellexit eam
in uero portare mundi saluatore.
Dicens uero beata q̄ credidit. apte
indicat. quia uerba angli ad mari-
am p̄ sp̄m̄ agnouit. Subiungens
p̄ficiet̄. futura p̄uidit. P̄uerbia-
lis ū species est figurata locutio.
q̄ unū dicē uidetur. s; aliud intelli-
gitur. 2 de p̄senti tempore cōmo-
net. In hac enī allegorice sumit̄
intellectus. ita ut quodamū uer-
borum superficies auferatur. Quatu-
or aut̄ modis in euglio cognoscim̄
allegoriam. uidelicet aut scdm̄ t̄n-
slationem. aut p̄ imaginationem.
aut p̄ cōpationem. aut scdm̄ p̄uer-
bialem modum. Translatio aut̄ ē
cū anime mot̄ siue humana m̄b̄
ad insinuandas causas t̄nsferuntur
ad d̄m. Ubicūq; enim sacra sc̄pt̄a
in deo describit caput. oculos. pal-
pebras. aures. os. labia. linguam.
cor. imaginem. uterum. manus.

dexteram · sinistram · digitos siue
 digitum · brachium · alas · scapulas ·
 posteriora · pedes · itē motus anime ·
 iram · furorem · obliuionem · recor-
 dationem · penitentiam · ⁊ alia hī
 similia n̄ carnalit̄ iuxta histo-
 riā a recte intelligentibus sententi-
 da sunt · sic a iudeis ⁊ plerisq; he-
 reticis carnalit̄ sapientibus · qui
 dñm corpeū atq; locale opinantur ·
 s; spūalit̄ omnia de eo intelligenda
 ⁊ confitenda sunt · ueluti de illo
 qui simplex natura ē ⁊ imuta-
 bilis neq; aliud ē ip̄e · ⁊ aliud qd
 habet · Imaginatio ū ē ut ibi · ho-
 mo quidam descendebat de iheru-
 salem in iericho · ⁊ rursus in pa-
 rabola uinee ⁊ agrorum · Or-
 do enī eorum q̄ gerebantur a x̄o ·
 uelut imagine p̄sone · ⁊ negociū
 alteri refertur implet̄ · Compa-
 tio aut̄ ē ut illud · Simile ē re-
 gnum celorum sinapi · ⁊ cet̄ · Hō
 enim narratio sic in superiori exē-
 plo terit̄ · sed causarum solūm
 cōparatur effectus · Puerbiū ū ē ·
 sicut ibi · q̄ non intrat postū in
 ouile ouū · s; asc̄ · al · i · f · ē · ⁊ lat̄ ·
 Simplex aut̄ doct̄na d̄r ad diffe-
 rentiam ceterarū · q̄ de fide ⁊ mo-
 rib; docet non historiam tēren̄

neq; p̄phiam · neq; puerbia continē ·
 s; in p̄cipit ul' p̄hibet · in p̄suadet uel
 dissuadet · Preceptum ē · dilige dñm ⁊
 p̄ximū · Phibitio ē · n̄ occides · P̄suasio
 ū ē · uende quecūq; habes ⁊ da paupi-
 bus si uis p̄fectus eē · Dissuasio aut̄ ē ·
 nolite iurare · Sic de similibus · De
 p̄ceptis ⁊ phibitionib; dicit ieronim̄
 in eplā ad cellantiam quia tota iusti-
 cia in eis d̄r · Sicut enī mala p̄hiben-
 tur · ita etiam bona p̄cipiuntur ·
 Ibi cohercet̄ animū · hic incitat̄ · Ibi
 fecisse · hic n̄ fecisse culpabile ē · In quo
 uis p̄posito in quō gradu equale pecca-
 tum ē · ul' phibita admittere · ul' uis
 sa n̄ facere · Tribus quoq; figuris · ḡ
 ui scilicet · mediocri · attenuata · stilus
 euglice lectionis distinguit̄ · iuxta qd
 aut̄ in · iiii · de doctrina xpiana do-
 cet · Dicit enī de una eadeq; re ma-
 gna ⁊ sūmisse dicit̄ si docet̄ · ⁊ tem-
 perate si p̄dicatur ⁊ grandit̄ si aut̄
 inde animū ut conuertat̄ impellit̄ ·
 At ū hi modi in euglio manifestissi-
 mi sunt · Predicatio nāq; euglica mū-
 dum docuit quod ip̄e ignorabat · sua-
 sit ei quod nolebat · ⁊ tandem cōpu-
 lit eū glari in cruce x̄pi · que scan-
 dalum iudeis erat · gentib; ū stulticia ·
 Beda sup marcū · Notandū qz eugliste
 uno spū accensi diuisum p̄mordium

narrationis ⁊ diuersum terminum
statuere. Math's a natiuitate huma-
na exordiens usq; ad resurrectionē
narravit. marcus ab euglica p̄di-
catione incipiens puenit usq; ad as-
censionem. lucas a natiuitate p̄cur-
soris inchoans eugl'm terminauit ī
ascensione dñica. discipulis expectan-
tibus aduentū sc̄i sp̄s. iohannes ab
eternitate uerbi dī p̄tingit usq; ad
resurrectionem. Ambrosius in i. sup
lucam. iohes a celestibus exordis ad
trena descendit dicens qm̄ erat uer-
bum. quom̄ erat. qd̄ erat. quid egerat.
quid agebat. ubi erat. quo uenerit.
quom̄ uenerit. quo tēpore uenerit.
qua causa uenerit. In p̄ncipio iquit
erat uerbum. habes q̄ndo erat. Et
uerbum erat apud dñm. habes quom̄
erat. habes etiam quid erat. ⁊ dī in-
quit erat uerbum. Quid egerat.
om̄ia p̄ ip̄m facta sunt. Quid age-
bat. erat lux uera q̄. i. o. h. i. h̄c.
m. ⁊ ubi erat. in hoc mundo. Q̄
uenerit. in sua p̄pa uenit. Quom̄
uenerit. uerbum caro factū ē. Qm̄
do uenerit. iohes baptista dicit. h̄
ē de quo dixi. qui post me uenit an-
te me factus est. quia p̄or me erat.
Qua causa uenerit. iohes testatur.
ecce agnus dī. ecce qui tollit pecca-

ta mundi. Augustinus in libro de
concordia euglistarum. Sciendū
ē unū euglistā p̄ter misisse que a-
lius narrauit. in quo nulla ē con-
trarietas. nec eundē ordinem in
pluribus eos seruasse. in quo etiā
nulla repugnantia ē. Item eodem.
parte eadem. Probabile ē quod unq̄s
q; euglistarum eo se ordine credidit
debuisse narrare. quo dī uoluit
eī recordationi suggerere. Qua
p̄pter ubi ordo temporū n̄ apparz.
nichil n̄ra int̄ eē debet. quē ordinē
quilibet eorum tenuerit. Item eo-
de. parte eadē. Memorie cōmendare
debeni ut si qm̄ talia singula ap̄d
singulos inuenerim ubi contrie-
tas solui n̄ possit sciam̄ eē aliud
factum. ut in matheo. Et t̄se-
unte inde ihū. sicuti sunt eū duo
ceci. Duo ceci de quib; alij narrāt
n̄ sunt isti. s; simile factum ē.
Has quoq; regulas amodo scriben-
di n̄ alienas sūplim̄. tū in augusti-
no de consensu euglistarum. tum
in alijs auctoritatibus. Sepissime
p̄missa recapitulat eugliste. ut
matheus quod ante sermonē in
monte habitum uocatus ē. post
sermonem reuocat ad narratio-
nem. ⁊ quod maria ungento p̄ci-

olo pfuderit caput dñi. in passio-
 ne recolendo int̄serit. Sic de simi-
 lib; Sepulchre quoq; p̄occupant
 eugliste longe post dicenda. ut lu-
 cal añ baptismum dñi iohis carce-
 rem cōmemorat. nec longe p̄
 baptismum p̄occupando ponit.
 Medice cura te ip̄m. quanta audi-
 um facta incapharnaū. fac z
 hic in pat̄a. r. Sic de similib; Ni-
 chil incuiq; uerbis debem̄ inspice-
 re n̄ uoluntatem cui habent ū-
 ba seruire. nec int̄iri quēquam
 si aliis uerbis dixerit quod ille uo-
 luerit cui uerba n̄ dicit. Unde
 iohis humilitatem z dñi celsitu-
 dinem math̄s sic exp̄mit. Cui n̄
 sum dignus calciamenta portare.
 Alij ū sic. Non sum dignus solue-
 corrigiam calciamenti ei. Item ma-
 theus. hic ē filius m̄s dilectus. in
 quo m̄ cōplacui. lucas. Marcus. tu
 es filius m̄s dilectus. in te cōplacui.
 lucas. Tu es filius m̄s dilectus. in
 te cōplacuit m̄. Sententia ea-
 dem ē. Sic z similia. Euenit iu-
 sta opinionē fieri rerum apper-
 lationes. ut ibi. Ego z pat̄ tuus
 dolentes querebam̄ te. pat̄. id ē
 qui putatur eē pat̄. Et ibi. Va m̄
 in disco cap̄ iohis. b. Et c̄tristat̄

ē rex. id ē reputatus ^{est} c̄tristari. Sic z
 similia. Sepe numero designatur ī
 euglio causa nomine sui effectus.
 ut ā subiectis exemplis apparet. Exi-
 spē surde z mute. id ē faciens surdū z
 mutum. Ego sum resurrectio. id ē fa-
 cienst resurgē. De die illa n̄ hora ne-
 mo scit neq; angli neq; fili. filius ne-
 cit. id ē n̄ facit suos scire. Antequam
 gallus cantet ter me negabis. id ē ha-
 bebis causam timorem scilicet cōpel-
 lentem ad ter negandum me. Simi-
 lit̄ dicit̄. iam mechat̄ ē mulierem
 qui uiderit ad c̄cupiscendum. Erat
 hora tertia z crucifixerunt eum.
 id ē ut crucifigeretur firmū statu-
 erunt. Regnum celorum dicit̄ int̄-
 dum euglica p̄dicatio. z quedam a-
 lia p̄ que ad regnum puenit̄. Sic ce-
 tera. Ponit̄ quoq; nomen cause p̄
 effectum ut ibi. Quod factum ē. in
 ip̄o uita erat. id ē p̄ordinatum ā ui-
 ta que mens uiuar z p̄meua rerū
 ratio et̄nitas ē. Item. eiecit de ma-
 ria dñs demonia. id ē uicia que in-
 mittunt̄ ā demoniis. Item. uos duo-
 decim elegi. z unus ex uobis diabolu
 est. id ē efficacia diaboli. minister ei
 ē. Item sanguis ei sup nos z sup filios
 nr̄os. i. ultio cui causa erit sangui-
 nis ei effusio incubat sup nos z fili-

os nros. De diuersis in eadem suc-
cessionem positus. ut de eodem loquitur
sepe scriptura ut ibi. usq; ad sang-
nem zacharie que occidit in ter-
templum et altare. Non enim illi
occiderant. s; patres. Item. ego ueni
in nomine patris mei et non accepi-
stis me. si alii uenerit in nomine
suo illum accipietis. uidelicet anti-
xpm. Item. ego uobiscum sum usq; ad con-
sumationem seculi. Sic cetera. Plerumq;
significata res ex similitudine rei si-
gnificantis nomen suscipit ut ibi.
Ego sum uitis uera. Deinde. Ego
sum uitis. uos palmites. Sic etiam
fit quod xpc dicitur agnus. petra. si-
ue lapis. leo. uiculus. aquila. et huius-
modi similia. Intelligitur q; res significan-
tis appellatione significare rei. ut ibi.
Uidit celos apertos. id est ea que celorum
apertionem significabant baptizatis.
Uidit spm. id est significationem spe-
descendentem tanquam columbam.
hoc est sic rem que uere columba erat.
In que modum dicitur glam ei quasi
unigeniti. id est uere unigeniti a pa-
tre. Item. quidam de his stantibus non
gustabunt mortem. donec uideant
f. h. u. i. r. s. id est significantem ui-
delicet per transfigurationem suam futu-
rum aduentum in regno glorie. Item.

cum iudas accepta buccella exisset.
dixit ihc. Nunc clarificatus est filius
hominis. id est nunc significata est clari-
ficatio filii hominis futura. scilicet in
reproborum separatione a sanctis; hunc
est illud augustini ad bonifacium
episcopum. Si sacramenta quandam simi-
litudinem earum rerum quarum
sacramenta sunt non haberent. omnino
sacramenta non essent. Ex hac autem si-
militudine plerumq; iam ipsarum
rerum nomina accipiunt. secundum quem
modum sacramentum fidei fidelis dicitur. Sic
de similibus. A parte totum intelli-
gitur. ut ibi. Verbum caro factum est.
Quid hic caro intelligenda est nisi
homo. Et uidebit omnis caro sa-
lutare dei. Quid potest intelligi nisi
omnis homo. Similiter ibi. Erat filius
hominis in corde terre. tribus diebus et tri-
bus noctibus. id est infra tanta spacia que
constant ex tribus diebus et tribus nocti-
bus. Item uespere sabbi. id est nocte que
sequitur die sabbi. Numeri quoque
quos eminenti sacra scriptura com-
mendat. uel per se uel per multiplicati-
onem per uniuersitate ponunt. ut
septenari ibi. Unus eiecit de maria
vii. demonia. i. uniuersa uicia. Sic
cetera. Non nusquam reperitur in eu-
glio plurale per singulare. Quod matthi

et marcus dicunt. latines qui cru-
 cifixi erant cum domino cruciabantur
 ei. lucas sic exponit. Unus de his
 qui pendebant latibus blasphemaba-
 bat eum. Quod lucas ait milites
 accedere et acetum offerre. matthys
 et marcus dicunt unum currere et
 acetum proinare. Unius salus etiam lo-
 cutio ad solos electos interdum signi-
 lariter refertur. tacita reprobos multitudine
 ne quasi nichil sit. hinc est illud. Iu-
 minat omnem hominem. v. i. h. m.
 omnem uidelicet eterna luce illumi-
 nandum. Item. cum exaltatus fuero
 acta. omnia traham ad me ipsum. omnia
 scilicet tendam pro me ad uisionem pa-
 tris. Simile est illud. Omnia que au-
 diui a patre meo. n. f. v. ac si dice-
 ret. Omnia in ex patre nota in quibus
 electorum salus consistit. pro me sci-
 etis. filij patris et patres in diuina
 scriptura dicuntur imitatione. adopti-
 one. natura. et doctrina. Imitatio-
 ne sunt filij abrahe quilibet boni.
 mali uero quilibet filij diaboli. Unde
 illud. Vos ex patre diabolo estis. Adop-
 tione. omnes pacifici filij dei uocabun-
 tur. Natura sunt patres et filij. ut
 iacobus et iohannes filij fuerunt rebe-
 dei. Doctrina uero sunt filij et patres.
 iuxta illud pauli. In christo ihesu pro

eu. gloriemur ego uos genui. De quibus
 ita que dominus dicit. super cathedram moy-
 si sedent. que dicunt facite. que faci-
 unt nolite facere. et si non exemplo. doct-
 rina tamen filios generant. fratres quoque
 quatuor modis dicuntur. Natura.
 ut predicti iacobus et iohannes. gente.
 ut omnes iudei. inter se fratres uocantur.
 unde illud in deuteronomio. Si e-
 meris fratrem tuum qui est hebreus
 uel que est hebreus. seruus est sex an-
 nis. in septimo dimittes eum liberum. Co-
 gnatione. ut illi qui de una famili-
 a sunt. unde iacobus minor frater domini
 dicitur. quoniam de maria cleophe sorore ma-
 tris domini natus esse monstratur. Affectu
 etiam fratres dicuntur. qui in duo scin-
 ditur. in spirituale et commune. In spiritu-
 ale. quia omnes christiani uocantur. ut
 ecce quam bonum et quam iocundum
 habetis. i. v. In commune. quia omnes ho-
 mines ex uno patre nati sunt. Unde
 apostolus. Si quis fratrem nominat forni-
 cator. et cetera. In his que de christo le-
 guntur. scriptura quedam refertur ad di-
 uinitatem. quedam ad hominem as-
 sumptum. ut inconfusalis eorum proprie-
 tates ostendat. Non nunquam etiam
 simul utrumque commemorat. ut uni-
 tatem asserat. Ad diuinitatem re-
 fertur ut est. ante quam abraham fie-

ret. ego sum. Ad humanitatem pti-
net ut est. tradent eum gen- tibus;
ad crucifigendum. Utrūq; commemo-
ratur ut ibi. Verbum caro factū ē.
Unde sequit̄. Plenum gr̄e et uerita-
tis. Non nūq̄m ad humanitatē ui-
dentur dicta. que ad deitatem sūt
specialit̄ referenda. ut ē. filiū homi-
nis qui in celo est. Rursum diuini-
tati. n̄ nūquam uidentur assēpta
que specialit̄ referunt̄ ad carnem
ut ē. si enim cognouissent nūq̄m
dn̄m gr̄e crucifixissent. Item quedā
sc̄dm animā xp̄i. quedam sc̄dm cor-
pus intelligunt̄. Ad animā spectāt
ut ista. Cibul m̄l ē. ut faciam uo-
luntatem patris. Sp̄s dn̄i super
me. ppt̄ quod unxit me. Sp̄ialis
enim n̄ corporalis fuit unctio illa. De
corpe accipienda sunt ut hec. Erat
filius hominis in corde t̄re. Si exalta-
tus fuero a t̄ra. Tulerunt dn̄m me-
um. et n. u. p. eū. Item iuxta illud
pauli. integer sp̄s ūr et anima. et
corpus sine querela in aduentu dn̄i
seruet̄. in humanitate xp̄i anima
et sp̄s attendenda sunt. Unde illud.
& factus ē in agonia. & illud. Sp̄s
quidem p̄mptus ē. caro aut̄ infir-
ma. Uox aut̄ anime ē ibi. Transe-
at a me calyx. Uox ū spirit̄ ibi. Si

n̄ pot̄ calyx t̄sire nisi bibam illū.
f. u. t. Item cūuncti sepe significa-
tur xp̄s in una p̄sona cū suis. et
tunc quid capiti quid corpi con-
ueniat. prudens lector intelligat.
Restat nunc de disciplinis philo-
sophie differere. Origenes super
canticum canticorum. Generales
inquit discipline tres sunt. mora-
lis. naturalis. inspectiua. loicam
idē rationalem alii quartam di-
xerunt. alii non. s; p̄ totum cor-
pus trium sup̄dictarū ēē insertā.
nec ab eis separari posse. hec ut
m̄ uidetur greci sup̄serunt a sale-
mone. et ip̄s salomon a sp̄u sc̄o. Sa-
lomon ḡ uolens has tres disciplina
distinguere. tribus eas libellis edi-
dit. in p̄būl moralem. in eccl̄iā-
te naturalem. in hoc libello ī spe-
ctiuam. Et in hoc uidetur in lo-
ice meminisse p̄ quam p̄prietat̄ u-
nūcūq; sermonis distinguit̄. et ī
qua p̄cipue erudiri conuenit pue-
ros. quia qui in his erudit̄ necessā-
rio rationalit̄ p̄ea que didicit se
ip̄m gubernat. et uarias dicendi
species in diuinis eloquiis cognos-
cit. tropos uidelicet et figuratas
locutiones. hec t̄plex philosophie
forma p̄signata fuit in tribus pa-

patriarchis in abraham moralis per
 obedientiam quam habuit. in y
 saac naturalis. fodiendo puteos et
 rimando profunda rerum. in iacob
 inspectiva uidendo scalam a terri
 in celum porrectam et angelorum
 uias. unum et istud nominatum est; hec
 origenes. Boetius uero in commento ad
 fabium super porfirium ita diffinit
 philosophiam et diuidit. Philosophi
 a est amor et studium sapientie. non huius
 que in artibus quibusdam et insubri
 li scientia uersatur. sed illius que
 nullius indigent unquam mens et so
 la rerum primeua ratio est. Est autem
 intelligentis animi illuminatio.
 et ad se ipsam retractio. Philosophie
 due sunt species. theoretica et practica.
 i. speculatiua et actiua. Theoretice
 i. contemplatiue uel speculatiue
 tres species sunt. una de intellectibilibus
 alia de intelligibilibus; alia de natu
 ralibus. Intellectibile est quod unum at
 que idem per se in seipso semper diuinitate
 consistens. nullis unquam sensibus
 sed sola tantum mente intellectusque ca
 pitur. Que res ad speculationem dei
 atque ad animi incorporeitatem pertinet.
 hanc partem greci theologiam no
 minant. Secunda pars est intelligibi
 lis. que intellectibilem intelligen

tia comprehendit. Hec pertinet ad omnes
 animas racionales que tactu corpo
 rum celestium et terrestrium ab intel
 lectibilibus ad intelligibilia degenera
 uerunt. et beatores sunt quotiens se
 intellectibilibus applicant. Tercia species
 est que circa corporum cognitionem
 uersatur. physiologia dicta. Merito
 intelligibilis media collocatur. quod
 habeat et corporum animationem
 et intellectibilium considerationem. Pra
 ctice quoque i. actiue sunt tres speci
 es. Prima est que sui curam gerens
 cunctis sese erigit. exornat auget
 que uirtutibus. nichil in uita admit
 tens quo non gaudeat. nichil faci
 ens penitendum. Secunda est que rei
 publice curam suscipiens cunctorum
 saluti sue prudentie sollicitia. et iusti
 cie libra et fortitudinis stabilitate et te
 pantie patientia medetur. Tercia est
 que familiaris rei officium mediocri co
 ponens dispositione distribuit. Sunt
 harum et alie subdiuisiones. qualis non
 persequi super sedendum est. huc usque boe
 tius. Nos uero primam speciem practice
 possumus appellare solitariam. secundam
 publicam. tertiam familiarem. Ad so
 litariam practicam respicit quod
 ihesus solitariam uitam duxit in deser
 to. XL. diebus quod exiit in montem

orare. et erat pnoctans in oratione. quod etiam cum uellent eum rapere et facere regem fugit. et dimissa turba ascendit in montem solus orare. et cetera in quibus singularis perfectio scitatis eius declaratur. Ad familiarem uero practicam pertinet ut illud. fili quod fecisti nobis sic. Excepit tunc et ego dolentes querebam te. et descendit cum esset nazareth. et erat subditus illis. Et quod dimissis turbis discessit discipulis parabolas atque eos in increpat. in laudat et de cruce discipulo matrem commendat. Sic et similia. Publica uero practica notatur in parabolis ut ibi. homo erat patris familias qui plantauit uinea. et sepe circumdedit ei. Sic et ibi. Qui non intrat per ostium in ouile ouium. sed ascendit alius. et. Similiter in aliis. In parabolis enim bipartita est intelligentia. In eis namque intelligi oportet principaliter illa que per similitudinem accipiuntur. quod fieri nequit nisi et ea intelligimus que ex uerborum significatur. Et hec quidem ad commune practica consueto usu proprie attinent. ueluti discretio seminandi ne seminat cadat secus uiam. et uolucres celi comedant illud. ne cadat in petrosa.

et estu solis arefcat. ne intus spinas. et suffocet ab illis. sed in terram bonam si ceciderit. dabit fructum. Sic et in ceteris. Uel publica practica consideranda est. ubicumque dominus communiter omnes instruit de moribus. Ad theoreticam sane spectat euangelium per intellectibilem spiritum que theologia dicitur. ubicumque diuinitatem siue per uerba seu per miracula indicat. id est ubi diuinitatem reuerat. et ubi christum uerum dominum esse probat. Per intelligibilem uero spiritum facit nos euangelica lectio theoreticis ubi christus uerus homo esse probatur. et ubi anime docent se ipsas attendere. et suam in corporibus animationem et in eternis considerationem. Ad physiologiam quidem respicit quod ibi dicitur. Non intelligitur quia omne quod in os intrat in uentrem uadit. et in secessu emittitur. Ambrosius super lucam. Tria sunt que philosophi mundi istius precellentissima putauerunt. triplicem scilicet esse sapientiam. quod aut rationalis est. aut naturalis. aut moralis. Hec tria ueteri testamento possumus adicere. Quid enim aliud significant tres illi putet quorum unus est uisioni. alius iuramenti. tercius habundant.

te. nisi triplicem istam in patar-
 chis fuisse uirtutem. Puteus ui-
 sionis est rationalis. eo quod ra-
 tio. mens uisum acuit. et animi
 purgat obtutum. Puteus iuram-
 ti est sapia naturalis. que ea que
 nature sunt comprehendit et affir-
 mat quasi iurando cum dñs natu-
 re. et si quasi testis fidei adhibetur.
 Puteus abundantie est ethicus. eo
 quod cedentibus allophylis quorum
 specie uicia corporis figurantur. ui-
 ue uene liquorem ysaac inuenit.
 Purum enim proficiunt boni mores. et
 bonitas ipsa popularis abundat alijs.
 et restrictior. Quid etiam tres libri sa-
 lemonis. in tunc huius sapie salomonem
 ostendunt fuisse sollertem. De ethi-
 cis in puerbis scripsit. de naturalibus
 in ecclesiaste. uanitati enim creatu-
 ra mundi subiecta est. de mirabilibus
 et rationalibus in cantico canticor-
 um. eo quod cum anime nostre ubi
 celestis amor infunditur. et rationi
 mens sancta onectitur. ammiranda mi-
 steria reuelantur. Evangelistis quo-
 que quam putas de fuisse sapiam.
 Qui cum uariis generibus sapie sit
 referti. singuli tamen diuiso genere prestat.
 Est enim sapia naturalis in iohanne. qui

uerbum in principio repperit. trans-
 cendens angelos et uirtutes celorum.
 Mathis singula persecutus secundum homi-
 nem. moraliter edidit nobis precepta
 uiuendi. Marcus rationaliter in gre-
 in principio locandum putauit. ecce
 mitto angelum meum. et uox claman-
 tis in deserto. ut admirationem
 moueret et doceret humilitatem in
 iohanne baptista qua deo placuit. ad u-
 lical uelut historia cum ordinem
 tenuit. omnis sapie species complectens.
 Pertinet enim ad naturam quod spiritum
 sanctum creatorem etiam diuine incar-
 nationis exitisse reserauit. Unde et
 dauid docens sapiam naturalem ait.
 Emitte spiritum tuum et creabuntur. Do-
 cet moralia in beatitudinibus. et in
 illo sermone domini ostendit inimi-
 cum etiam esse diligendum. Docet
 rationalia cum dicit. Qui fidelis
 est in minimo. et in maiori fidelis est.
 Ergo sapia spiritualis possidet omnem
 principatum. que falso se uendicat
 humana prudentia. preterea cum ipsum
 misterium trinitatis sine hoc princi-
 patu non sit. Naturaliter enim pater
 genuit filium moraliter filii factus
 est obediens patri usque ad mortem.
 rationaliter a patre et filio precedit

sp̄s sc̄s qui rationem diuinitatis
colende ⁊ uite regende humanis
pectorib; infundit. Ambrosiū ⁊ bo
eti diuisiones de philosophia. uicil
sim se includunt. Moralī enim
philosophia continet tres species
practice. rationalem id ē inspecti
uam. intellectibilem ⁊ intelligibi
lem. Naturalis ū eadem ē que ⁊
physiologia. Augustinū in eplā ad
uolusianum. Ex his duobus p̄ceptis
diliget d̄m ⁊ p̄imum. dicit xp̄c to
tam legem p̄phasq; pendere. hic
phīca ē. qm̄ om̄i om̄ium natura
rum cause in dō creatore sunt. Hic
ethica. qm̄ uita bona ⁊ honesta nō
aliunde formatur quā cū ea que di
ligenda sunt. quē admodum diligen
da sunt diligunt. hoc ē d̄s ⁊ p̄imum.
Hic logica. qm̄ ueritas lūm̄q; anime
rationalis. n̄ n̄ d̄s est. hic etiā lau
dabilis rex publice salutis. Neq; enim
credit ⁊ custodit optima ciuitas
n̄ fundam̄to ⁊ uinculo fidei firme
q; concordie. cū bonum cōmune
diligit. quod sūmū ac uerissimum
sc̄ est. atq; in illo inuicem sincerissi
mum se homines diligunt. cū p̄t
illū se diligunt. cui quo animo di
ligant occultare non possunt. Idē

in. viii. de ciuitate dī. fortassis qui
platonem philosophū gentium pla
tum acuti intellexisse laudant. a
liq̄d tale de eo sentiunt. ut in illo
inueniat^r ⁊ causa subsistendi ⁊ ra
tio intelligendi. ⁊ ordo uiuendi.
quorū unū ad naturalem. alterū
ad rationalem. t̄ciū ad moralem
partem intelligit^r p̄tinere. Si enī
hō ita creat^r ē ut p̄ id qd̄ in eo p̄
cellit atingat illud quod cuncta
p̄cellit. i. unū uerum optimū d̄m
sine quo nulla natura subsistit.
nulla doct̄na instruit. nullus u
sus expedit. ipse q̄ratur ubi nobis
secura sunt om̄ia. ipse ^{ubi} cetera sunt
om̄ia. ipse diligatur ubi nobis re
cta sunt om̄ia. Bene ḡ dīy plato
dī hui; imitatorem. cognitorem.
amatorem eē sapientē. cui partici
patione beatus sit. Bū dixit sum
mū bonū eē d̄m. unū uult eē philo
sophum amatorem dī. ut qm̄ phi
losophia ad beatam uitā tendit fru
ens dō sit beatus. Sc̄ sciendū est
quo licet xp̄iani non utant^r more
quorūdam philosophorū ul' phīca
i. naturali philosophia. ul' loica. i.
rationali. ul' ethica. i. morali. n̄
idō tam̄ nesciunt ab uno uero dō

atq; optimo & naturam nobis eē q̄
 facti ad imaginem ei sumi. & doctri-
 nam qua eum nosq; nouerim. & gra-
 tiam qua illi coherendo beati sumi.
 Siue ḡ platonici siue quicūq; alij
 dō cognito reppererunt ubi eēt &
 causa constituende uniuersitatis & lux
 p̄cipiende ueritatis. & fons uiuide fe-
 licitatis cū de dō ista sentiunt. no-
 biscum sentiunt. Ambrosius in e-
 p̄lam ad colosenses. Idō n̄ legim⁹ qua-
 drinuū in euglō ul' in eplā. quia cu-
 ram anime impedit cū in agniti-
 one x̄ omiēm salutē & sapiām ha-
 beam⁹. Que autē cause extiterint
 ut eugl̄m scriberet. uideam⁹. Jeroni-
 mus in argumto ante eugl̄ia. Ob-
 eorū maxime causam qui in ihm ē-
 diderant ex iudeis & nequaquā legi
 umbram seruabant succedente eu-
 gl̄i ueritate. math̄s eugl̄m edidit.
 Sic enī p̄ulsqm̄ transiret cū alijs a-
 p̄st̄ ad gentes. eccl̄is de iudea quod
 p̄dicauerat uerbo. firmavit sc̄pto.
 ne falsi p̄dicatores & eccl̄arū p̄uerso-
 res aliquos sup̄ seminarent errores.
 Idem in eodem. Iohes cū eēt in asia
 & hereticorū semina pullularent he-
 bionis & ceterorū. coact⁹ ē ab asie ep̄i
 de diuinitate saluatoris sc̄bē; hinc

eccl̄astica narrat historia. cū a fr̄i-
 bus cogeret ut sc̄beret ita factu-
 rum se respondisse. si indicto ieiunio
 in cōmune om̄s d̄m p̄carentur. Quo
 expleto. eructuauit in p̄ncipio erat
 uerbum. & cetera. Beda in marcū. Cū
 romane urbi dī luuū p̄dicante p̄t
 ap̄lo fuisset exortum. adeo delecta-
 bantur m̄tes audientū in diuino
 sermone. ut nulla facietas eis inde
 fieret. Un̄ marcum discip̄m eius
 exorauerunt. ut q̄ ille p̄dicabat ip-
 se sc̄pture traderet. quo domi foris
 q; in huicemodi uerbi meditationi-
 bus p̄manerent. Quod multū pla-
 cuit petro. Clement in vi. disposi-
 tionum libro hec ita gesta describit.
 Beda in lucam. Significat in p̄mo
 lucas eam maxime s̄ causam eugl̄i
 fuisse scribendi. ne pseudo eugl̄istis
 facultas eēt p̄dicandi falsa. qui sub
 nomine ap̄stolorū conati sunt idu-
 cē sectas p̄fidie. Deniq; n̄ nulli tho-
 me. alij bartholomei. quidam mathie.
 aliqui etiam. x̄ii. ap̄lorū titulo repi-
 untur falso sua scripta p̄notasse. s;
 & basilidis atq; appelles quorū unus
 ccc̄lxxv. celos. al̄t̄ duos inuicem cont̄-
 rios deos int̄ alia nefanda dogmati-
 zabant. eugl̄ia sui nominis errore

beda reliquerunt. In quibus que notandum
quod dicitur euglium iuxta hebreos quo
scilicet utuntur nazarei. non in apocri-
phis. sed in ecclesiasticis numeran-
dum historial. nam et ipsi sacre scrip-
ture interpreti ieronimo visum est ex
eo plerumque testimonia sumere. et ipsum
in latinum grecumque sermonem transfer-
re. Falsa uero euglia lucas in sua prefa-
tione refellit. huc usque beda. Cum ergo pre-
ter. iiii. libros euglium quantum quo u-
tuntur nazarei recipiat ecclesia. non abso-
lunt uideatur euglium copendiose non
recipere in uno opere theophili episcopi uel
tactiani. seu ammonii alexandrini.
aut alii cuiuslibet congruo componen-
tis ordine una ex quatuor narratio-
Ad euglium theologiam sane inem-
credendam cum ex testimoniis sanctorum
cum ex sententiis magistrorum bre-
uem proponam accessum. Alcuinus
libro. iij. de trinitate cap. xi. Quod
semper fuit et semper est. aut ingentum
est aut genitum. aut nec ingentum
nec genitum. Et hec sunt tria. eterna-
liter tria. Quod ingentum est pater est solus.
qui a nullo esse habet quod non a se ipso. Quod
genitum est filius est. cui a pater est esse
quod est. Quod uero nec ingentum est nec geni-
tum spiritus sanctus est. cui est esse a patre et fi-

lio procedere. Et hec tria trinitas est ue-
re consubstantialis et coeterna. Quia
ergo aliud est genuisse quam natum. aliud est
procedere quam genuisse uel natum esse.
manifestum est quoniam aliud est pater. aliud est
filius. aliud spiritus sanctus. Trinitas itaque ad
personas patris et filii et spiritus sancti refertur.
unitas ad naturam eterne diuinitatis pertinet.
Iustinianus in edicto fidei. In tribus substi-
tentis siue personis unam diuinitatem siue
naturam. et substantiam et uirtutem
adoramus. proprietates quidem separatas. di-
uitatem autem uniuersalem. Item. Unum est diuinitas
in tribus. et tria unum in quibus diuinitas est. aut
ut subtiliter dicamus. ipsa tria est diuinitas. Item
oportet unum deum. unam naturam siue
substantiam et formam confiteri. et
tres substantias predicare seu tres perso-
nas. et unamquamque cum sua proprietate.
Item. Nemo unquam ausus est in catholi-
ca ecclesia dicere. quod sic tres substantie
sic et tres nature sint sancte trinitatis.
Ieronimus in expositione symboli ad
papam laurentium. Ignis celestis gene-
rat ex se ipso splendorem lucis. et pro-
ducit uaporem. et cum sint tria in re-
bus. unum sunt in substantia. ita tri-
nitas una est maiestas. Augustinus in
continua expositione. xxiij. capitulum
iohannis. Quomodo tu uerbum quod loquitur

hanc sententiam Aug
rectavit.

in corde habet. et conceptio ipsa spūa
 ul' ē. uerbum enī qđ concepti spē
 ē ut anima. sic dē genuit filium.
 S; tu uerbū gignit ex tempore. dē
 genuit filiū sine tēpore. In orige
 nis ut dē omelia q̄ sic incipit. Moy
 aquile pulsat aures eccle. Patre lo
 quente uerbum suū. hoc ē patre
 gignente sapiam suā. omnia fiūt.
 ū ppha. Omnia in sapia fecisti. Pce
 dit pat' uerbum n̄ natura s; cau
 sa. Audi ipm filiū dicentem. Non
 possum ego a me ipō facē q̄cqm̄. et
 a me ipō facio nichil. ul' a me ipō
 n̄ loquor. Precedit pat' filiū causa
 lit. pcedit fili' omnia que p ipm fa
 cta sunt naturalit'. Pat' loquitur.
 uerbum gignit. omnia efficiuntur;
 & quom̄ qui loquit' in uerbo quod
 loquit' necessario spm̄ pflat. ita dē
 pat' simul et semel. et filiū gignit.
 et spm̄ suū p genitum filiū pducit.
 Sidonius in libro differentiarum.
 Sapia dī dē uerbum. et q̄a nichil
 substantia nature sue uisibile ul'
 corporeū ē. et p eo qđ pat' p eā oīa
 condidit. ul' iussit. et qđ p illam
 pat' innotuit. Aug' libro octoginta
 duarū questionū cap. xxvii. Cū sa
 piens dē dē et ea sapientia sapiens

dē sine q̄ eū ul' fuisse aliquū ul' esse
 posse nefas ē credē. n̄ participati
 one sapie sapiens dē. sic anima q̄
 et eē et n̄ eē sapiens potest. s; qđ ipē
 genuerit eam qua sapiens dē sapi
 entia. Idē in eodem cap. xvi. Dē
 omniū que sunt causa ē. Qđ autē
 omniū rerū causa ē. etiā sapie sue
 causa ē. Nec ūquam dē sine sapia
 sua ē. Igit' sempit'ne sapie sue cau
 sa ē sempit'na. Deū si patrem eē
 sempit'num in dō ē. nec fuit aliquū
 n̄ pat'. nūqm̄ sine filio fuit. fili' g'
 semp nat' ē. quia semp fili' ē. & n̄ so
 lum imago pat' ē qđ de illo ē. et si
 multitudo qđ imago ē. s; etiā equali
 tas tanta ut nec temporis int' ual
 lū ipediūto sit. P eū enī condita sūt
 tempora. Augustinū et alipius ī epla
 ad maximum medicum tenuta
 num. Sic flamma splendorem quē
 gignit tēpore n̄ pcedit. ita pat' nū
 qm̄ sine filio fuit. h̄e ē quippe sa
 pia dī pat' de qua sc̄ptū ē. Splen
 dor ē enim lucis et'ne. luci g' cui'
 candor ē. i. deo pat' sine dubio coe
 t'nal ē. et idō n̄ sic in pncipio crea
 uit dē celū et t'ram. ita in pncipio
 fecit uerbū. s; in pncipio erat uer
 bum. Item in eadem epla. Pat' ita

de se genuit filium. ut totus mane-
ret in se. et eēt in filio tantū quātus
et solus. Similit̄ et sp̄s sc̄s p̄cedendo
n̄ minuit eum nec auget herendo.
Tanta ē ḡ sola t̄nitas in solo patre
ul' in solo filio. ul' in solo sp̄u sc̄o. quā-
ta simul in patre et filio et sp̄u sc̄o.
Quare nullom̄ t̄plex dicendus ē d̄s.
Ieronim̄ in quicūq; uult. D̄s pat̄
d̄m filiū genuit. n̄ uoluntate neq;
necessitate. s; natura. Gregorius
xxvii. in iob. In eo qd̄ pat̄ uerbum
p̄fectum genuit locutus ē. in eo
qd̄ semp̄ gignit loquitur. filiū dei
unigenitū p̄ p̄fectione nat̄ d̄i.
p̄ et̄nitate semp̄ nasci p̄hibet. Auḡ
libro xvi. de ciuitate d̄i. Dei q̄ppe
aī suū factum locutio ip̄i sui fa-
cti ē immutabilis ratio. que non
h̄t sonum strepitem et t̄nseuntē.
s; uim sempit̄ne manentem. et
tempalit̄ opantem. Auḡ de uer-
bil d̄i. Cxxxiij. cap̄ ioh̄is. Sicut
solū patrem semp̄ et s̄n̄ inuicio iḡe-
nitum nouim̄. ita filiū semp̄ et
sine inuicio ex patre genitum con-
fitem̄. Nec aliud fac̄ diuisionem
p̄sonarum. n̄ qd̄ pat̄ ingenuit̄ ē. fi-
lius genit̄. ille pat̄. iste filiū. Idem
libro. xv. de sc̄a t̄nitate cap̄. xxvi;

hinc constat sp̄m sc̄m etiam a fi-
lio p̄cedere. qd̄ ap̄t̄ ait. Misit deus
sp̄m filij sui in corda nr̄a. Et cū resur-
risset et ap̄aruisset discip̄is. in sub-
stantia et ait. Accipite sp̄m sc̄m. Idem
eodē cap̄. Cū sp̄m sc̄m genitum
n̄ dicam̄. d̄cē tam̄ n̄ audem̄ ingenu-
tum. ne ul' duos patres in illa t̄ni-
tate. ul' duos qui non ^{fr̄} de alio quisi-
am suspicetur. Idem eodem cap̄. xviii.
Sicut unicū d̄i uerbū p̄p̄e uocam̄
nomine sap̄ie. cū sit et sp̄s sc̄s et pat̄
sap̄ia. ita sp̄s sc̄s p̄p̄ie nuncupatur
uocabulo caritatis cū sit pat̄ et filiū
carital̄. Rectissime sp̄s sc̄s uocatur
etiam donum d̄i. Enyrius ex dictis.
Auḡ ex decalogi expositione. S̄c̄ifica-
tio nulla diuina et uera ē. n̄ a sp̄u
sc̄o. Non enī frustra dicit̄ p̄p̄ie
sp̄s sc̄s. cum sit et pat̄ sc̄s. et filiū sc̄s.
Nom̄ p̄p̄riū hoc sp̄s accepit. ut etia
in t̄nitate p̄sona sp̄s sc̄s diceretur.
Auḡ in encheridion cap̄. xiii. Gr̄a
dei p̄p̄tea p̄ sp̄m sc̄m fuerat signifi-
canda q̄ ip̄e sic ē d̄s ut dicat̄ etia
donū d̄i. Idem libro. v. de sc̄a t̄nita-
te cap̄. ij. Due essentie ul' substantie
capunt accidentia quib; in eis fi-
at mutatio. d̄s aut̄ n̄. Idem cap̄. v.
Quāuis diuersū sit patrem eē et fi-

lum eē. non ē diuisa substantia. qz
 hec non sedm substantiam dicunt.
 s; sedm relatiuū. Qd tam relatiuū
 n̄ ē accidens. qz n̄ ē mutabile. Idem
 libro. viii. cap. iiii. Mens r amor
 r notia ei tā sunt. & hec tria u
 num sunt. Et cū pfecta sunt. e
 qualia sunt. Nec amor r noticia
 cognitio tāqm̄ in subiecto insunt
 menti. s; substantialit̄ etiam ista
 sē sic r mens. qz mens cū se totam
 nouit pfecte nouit. r cū se pfe
 ctē amat p totū ei ē amor ei. Idē
 in sermone de scripturis ueterib;
 r nouis cont̄ arrianos. In sole tā
 sunt q̄ separari omniuo n̄ possunt.
 sol. splendor calor. Tria etiam h̄t
 ignis indiuisibilia. motū. lucē. r fer
 uorem. Si ḡ creaturam heretice
 diuidere n̄ potes. quom̄ potis diuide
 creatorem. In psalmo habes. Verbo
 dñi celi firmati s. r. s. o. e. o. v. e. Item
 cont̄ arrium. Intelligam̄ dñm qntū
 possum. sine qualitate bonū. sine qn̄
 titate magnū. sine indigentia cre
 atorem. sine situ p̄sentem. sine loco
 ubiq; totum. sine tempore sempiter
 num. sine cōmutatione sui muta
 bilia facientem. nichil patientem.
 Qd si quis dñm ita cogitat. r n̄dum

pot̄ inuenire quid sit. tam̄ pie caue
 at quantum pot̄ aliqd sentire de il
Ex p̄dictis r quā plu s̄ lo qd non sit.
 tribus patrum sanctitat̄. sunt qui di
 cunt patris nomine designari diu
 ne maiestatis potentia qua q̄cumq;
 uelit efficē possit. N̄ enī pot̄ inuisa
 face d̄s. qz ip̄e sūma iusticia r boni
 tas ē. filij ū seu uerbi uocabulo sen
 tiunt significari sapiām dī qua sic
 cuncta discernere ualet. ut in nul
 lo penit̄ decipi queat. Appellatione
 aut̄ sp̄e sc̄i ipsa dei caritas ul' ben
 gnitas intelligit̄ qua scilicet oīa
 uult optime fieri ac disponi. Et
 itaq; descriptio sūmi boni cui pleni
 tudini nichil deest. om̄ipotentie.
 sūme sapie. sūmeq; bonitatis discre
 tio. Nam in his tribus continen
 tur om̄ia que de dō dicunt̄. Quod
 enī d̄r inuariabilis. imutabilis. in
 deficient. et̄nus. potentie ē. posse si
 quidem uariari. posse deficē impo
 tentie ē. Quod rursum p̄uidus ē p̄
 sc̄i. modestus. sapie est. nam n̄ co
 gnoscē res ipsas n̄ ex earum euenti
 bus seu effectib; insipientie ē huma
 ne. Benignus ū misericors r mise
 rator cū dicatur. ad bonitatē spec
 tat. quāuis miserator magis exhi

bitione misericordie quoniam ex bonitate dica-
tur. Sic de ceteris. Hec utique trinitatis
distinctio ad diuini cultus religio-
nem plurimum proficit nobis. et ob hoc
principue ipsa dei sapientia incarnata. in predi-
catione sua eam decreuit assumere.
Duo quippe sunt que nos omnino deo
subiectos efficiunt. timor scilicet atque a-
mor. Potentia siquidem et sapientia maxi-
me timorem incutunt. cum deum iu-
dicem esse sentimus. et quod uoluit omnia po-
se punire scimus. et nichil eum latere
cognoscimus. Benignitas uero ad amorem
pertinet. ut que benignissimum habemus
potissimum diligamus. Ex quo etiam
animaduerti potest eum uicisci impie-
tatem uelle. quod quo plus placet ei
equitas eo magis displicet iniquitas
iuxta illud. Dilexisti iusticiam. et
odisti iniquitatem. Rursum hec tri-
nitatis distinctio ad uniuersorum dei
operum commendationem plurimum ualere
ut quecumque agit egregie fieri cre-
dantur. cum quecumque uelit efficere possit.
et in omnibus modum seruare sciat. et
optime cuncta fieri uel prece dere ue-
lit. hinc tota trinitatis opera indiuisa
id est communia esse dicuntur. quod quicquid
potentia gerit. idem sapientia modera-
tur. et bonitate condit. Unum uero in

his que facimus uel deum facere gratamul
commemorationem trinitatis facimus
dicentes. In nomine patris et filii et
spiritus sancti. uel in nomine sancte et indiuidu-
e trinitatis. ut sic cum personarum indi-
uisa est operatio. sic et earum inseparabi-
lis sit inuocatio. hinc est quod moy-
ses cum prius dixisset. in principio cre-
auit deus celum et terram. adiecit. et
spiritus domini ferebatur super aquas. In deo
quidem creatore patrem insinuat
diuinam potentiam per quam creare
de nichilo omnia potuit. congrue
commemorat. quod hoc nomen deus interpretatur
timor. et potestati reuerentia
timoris maxime exhibetur. Nomi-
ne uero principii filium designat. id est diui-
nam rationem seu sapientiam. in qua
per prudentiam cuncta prius consistere
quodammodo habuerunt. quoniam inefficaciter
operum peruenirent. Per spiritum uero domini ap-
te spiritum sanctum insinuat. id est diuine gratie
bonitatem. In creatione quoque homi-
nis non dixit faciam hominem sed facia-
mus hominem. ut trinitatis pluralitatem
designaret. Cum autem tota trinitatis
una sit potentia. una sapientia. una
bonitas. una eadem operatio. que tam
ad potentiam assignantur patet speciali-
ter attribuiuntur. que ad sapientiam spe-

stant filio. que ad bonitatem pti-
 nent spū scō. ut a subiectis declara-
 tur exemplis. dicit fili. Que pat̄ posu-
 it in sua potestate. Iahbi. Sic dispo-
 nit in pat̄. Quotiens aut̄ ip̄a huma-
 nitas filij op̄e unice sibi diuinitatis im-
 plorat. aut aliquas p̄ces ei fundit. so-
 lo pat̄ utit̄ uocabulo ipsā scilicet cō-
 memorando potentiam. qua potens ē
 et efficē quod rogat̄. uelut cū dicit̄.
 Pat̄ serua eos. Pat̄ in manū tuas cō-
 mīdo sp̄m meū. et similia que ad ora-
 tionē p̄tinent. hinc usus ecclē ad
 solū patrem locutionē dirigit in spe-
 cialibus orationibus que in celebra-
 tionibus missarum fiunt. Ap̄ls q̄
 cū ait patrem suscitasse ih̄m a mor-
 tuis. ul̄ uiuificaturū eē corpa n̄ra.
 ul̄ filiū aut̄ sp̄m sc̄m misisse. ul̄ ei
 filiū obedisse. cū in quā talia dicit.
 quasi p̄p̄e et specialit̄ p̄prietati pa-
 tris ascribit que ad potestatem at-
 tinere uident̄. Sic quoq; p̄sone fi-
 lij que ad rationem ul̄ sapiam p̄ti-
 nent specialit̄ assignantur. iuxta
 illud. Pat̄ om̄e iudicium dedit filio.
 Potentia siquidem sapiē in discre-
 tione iudicij cedit. ubi equitas
 magis ē examinandā. quā uis et po-

tentia exercenda. Quod aut̄ sup-
 ponit̄ quia filius ē hominis in ma-
 xime iudicij pendē declarat. quod
 impij int̄ cetera mala missū etiā a
 patre filiū respuerūt. Uñ filiū ait.
 Si n̄ uenissem et locutus eis n̄ fuisset.
 peccm̄ n̄ haberent. Nunc aut̄. excu-
 sationem n̄ h̄nt de peccō. Ad hoc eti-
 am illa in scriptio psalmi p̄tinet que
 agit p̄ occultis filij. i. iudicij. de q̄b̄
 dictū ē. iudicia tua abyssus multa.
 Quia sicut dictū ē sapiē ē iudicare.
 id ē quid ex iusticia cuiq; debeat
 agnoscere. xp̄m dī uirtutem et dī sapi-
 entiam ap̄ls nominat. Sapiam q̄p-
 pe p̄ quam om̄ia ad integrū nouit.
 Uirtutē ū. p̄ quā bonorum om̄ium
 efficaciam cōplet. Uñ illud. Om̄ia
 p̄ ip̄m facta s̄t. Iahbi. Om̄ia in sapiā
 fecisti. Inde dext̄a siue manus pat̄
 appellat̄. p̄ quē pat̄ om̄ia op̄atur.
 Et etiam b̄n̄ mens pat̄ siue ratio.
 siue angl̄s consiliū dictus ē. quia in
 hac sapiā rationabilit̄ pat̄ om̄ia
 disponit. siue mundū creando siue
 eundem lapsum repando. In hoc
 pat̄ uerum consiliū n̄re ignorantie
 dedit. cū sapiē incarnatio nos uisi-
 tauit. Uuine aut̄ gr̄e op̄atio et oīa

que ad diuine caritatis bonitatem ma-
nifestius spectant. spiritum sanctum ascribitur.
sicut est remissio peccatorum. di-
stributio quorumcumque honorum ex su-
a bonitate non ex meritis nostris pueni-
ent. hic est quod aqua et spiritum. non aqua
et patre vel filio regenerari dicimus.
cum tamen totius trinitatis operatio in sin-
gulis eadem sit. Omnia denique sacra-
menta que in ecclesia conficiuntur ex
bonitate dei. spiritum sunt attribuenda.
ut ex hoc patent liqueat affectum
patris maiestatis. id est dulcedinem di-
uine bonitatis. spiritus sancti uocabulo ex-
primi. Spiritum namque oris nostri. id est anhelitu.
affectus animi maxime patefitur.
cum scilicet aut per amorem suspiramus.
aut per doloris vel laboris angustia ge-
mimus. Unde hoc loco spiritus per bono affectu
ponitur. iuxta illud sapientie. Benignus
est spiritus sapientie. In psalmo. Spiritus tuus
bonus deducet me. In apostolo. Deus
caritas est. quia teste gregorio spiritus
ipse amor est. quo amore secundum iohannem
pater diligit filium. et in quedam pa-
tris et filii communio est spiritus sanctus. qui
et amborum dei eternum donum. id est do-
nabile. donatum uero ex tempore.
Huius autem trinitatis nec non ge-
nituræ filii a patre. ac processionis

spiritus ab utroque huiusmodi uestigia pro-
nit doctorum uigilantia. Augustinus libro
xi de ciuitate dei. In unaquaque crea-
tura hec tria requiruntur. quis eam
fecit. pro quid fecit. quare fecit. Pater
itaque est qui omnia fecit pro filium. propter
bonitatem suam. Que bonitas quia
spiritus sanctus intelligitur. trinitas nobis uni-
matur. In creando quippe immittant
rerum potentia maxime declarat.
sapientia quoque in gubernando creata. et
eadem ad optimum euentum deducendo.
benignitas ex ipsis creaturis manife-
stat. Item. Ex mente nostra nascitur sapi-
entia que est in ipsa. et a mente et sapientia
precedit amor quo ipsa mens diligit
sapientiam genitricem a se. et sunt hec tria si-
mil in una indiuisibili substantia
anime. Item. ut in sole apparet a sub-
stantia ignis uel ignei feruoris nas-
citur. et inuenit splendor in eadem
substantia. Item. Imago de ere ad sigil-
landum facta quod est imago. id est sic for-
matum est. ex ere tanquam ex materia
contrahit. et quod sigillabile seu sigil-
lans ab utroque procedit. Sunt ergo in una
eademque essentia tria proprietate diuisa
quia aliud est esse hoc est. aliud esse hanc
imaginem. et aliud esse hoc sigillabile.
Scientia quoque sapientia cum sit poteri

tia discernendi. necessario erigit ad
 eē suū potentiam. s; potentia n̄ eri-
 git sapiām. qđ similitudine materi-
 e ad materiātū facile uideri pot̄. I-
 enim quia statua constat ex ere z
 forma. et n̄ erigit statuam ad eē su-
 um. statua ū erigit es. z quodam m̄
 impp̄e ac figurate posset dici. statu-
 am ex ere genitā seu p̄creatā eē. z
 om̄e materiātum ex mat̄ia. A po-
 tentia ū z sapiā p̄cedit bone uolun-
 tatis affectus. quia his erigentib;
 cōsequēt̄ facē uolunt̄ n̄ uicū p̄pe-
 diat. que possum̄ z scim̄ facē. si co-
 gnoscām ea fieri oportere. S; quo
 spectant p̄p̄osite similitudines. Nū-
 quid p̄sumet assignare q̄sqm̄ gene-
 rationem filij a patre. p̄cessionem
 sp̄e ab ut̄q;? Dicit enī ieronim̄ in
 quicūq; uult. z ambrosius in libro
 de trinitate. Quom̄ genuit pater
 filiū z angli nesciunt. S; forte
 senties hoc idō dictū eē. qđ potentia
 cui om̄ia sunt possibilis incōp̄hē-
 sibilis ē. z sapiā uident̄ uniuersa atq;
 discernent̄ singula incōp̄hensibilis
 ē. simul etiā generatio ei in hoc
 qđ ē et̄na sup̄ intellectum ē. Sen-
 ties aut̄ fortasse iuxta p̄missas si-
 militudines facile intelligi posse

ut dicat. Cum sapiā quia est poten-
 tia discernendi sit idip̄m quod ē ex
 potentia. t̄nslatiue sapiā dī nata
 seu genita dicit̄ a potentia diuina.
 z appellat̄ filiū. iuxta quod filij de pa-
 tribus sunt uelut eorum ex̄p̄sse ima-
 gines. z mutuam dilectionem haben-
 tes. Potentia quoq; diuina in eo qđ
 ex ip̄a ē sapiā. nimirū p̄ t̄nslationē
 nuncupata ē pat̄. P̄ multa nāq; no-
 mina de creaturis ad creatorem
 t̄nslata sunt. Illud aut̄ firmit̄ scien-
 dum qđ unū dī una potentia ē. ex q̄
 om̄ia. nec dī omnipotentia seu om-
 nipotens quasi p̄ collectionē poten-
 tiarū. s; qđ pot̄ om̄ia que uult. Fi-
 lius ḡ p̄ quē om̄ia. eque ē om̄ipo-
 tentia ut pat̄. cū sit potentia di-
 uina in eo qđ ē potentia discernen-
 di z gubnandi uniuersa. Ne mireris
 dīm una potentia posse om̄ia. uno
 uirtutu m̄tis uidere z ordinare
 om̄ia. uno affectu benignitatis ā-
 plecti om̄ia. cū etiam tu uideas
 uno ictu oculi lunā. stellas. z alia
 tā diuisa. Sp̄e sc̄s a patre z filio p̄-
 cedit. qm̄ idcirco uult dī om̄ia que
 facit. qđ pot̄ z qđ scit. hec aut̄ p̄-
 cello inde ē. qđ benignus diuinitas
 affectus ex potentia z sapiā ad cre-

acionem ⁊ gubernationem rerum.
ad distributionem gratiarum extendit.
Eternaliter enim uult deus ut uniuersa
fiant quae facit temporibus suis. ⁊ uo-
luntas sua omnium bonorum causa est.
hic ergo diuinitatis affectus. erga
creaturas habet procedit a patre pro-
cedit ⁊ a filio. non ut natus est; ut da-
tus pro collata creaturis gratiam. filius
uero procedit a patre ut natus. Cum
ergo bonitas dei sit causa totius diuine
creationis ⁊ cooperetur potentie ac sa-
pientie in omni operatione diuina. pa-
tet ex supradictis auctoritatibus.
quod unius essentiae sunt tres substan-
tiae suae personae. id est pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus.
unius maiestatis. unius indiuiduae na-
turae eterne ditatis. licet ergo aliud sit
esse potentem aliud esse sapientem.
⁊ aliud esse benignum. cum haec tria pro-
prietatibus diuisa. sint unius substantiae
diuinitatis in deo. constat quia
cota trinitas est summa potentia. tota
summa est sapientia. tota summa bonitas.
Uere itaque secundum substantiam deus quod
pater est. filius est. ⁊ spiritus sanctus. ⁊ e conuerso;
at uero relatio prohibet ne dicamus. qui
pater est. filius. uel spiritus sanctus. neque qui filius
est pater est uel spiritus sanctus. Non enim una
persona est altera. licet sit hoc ipsum

quod altera. Alia est enim proprietate po-
tentiae. alia proprietate sapientiae. alia pro-
prietate bonitatis. ⁊ ita est alia persona
patris. alia filii. alia spiritus sancti. Nota in
hoc aliam esse proprietatem patris. ali-
am filii. aliam spiritus sancti. quod alia uera sunt
de solo patre. alia de solo filio. alia de so-
lo spiritu sancto. Cum enim dicamus proprietate
est spiritus sancti quod neque est generatus neque in-
genitus. nec substantiam nec acci-
dens dicimus esse proprietatem eius. Simili-
ter est proprietate patris. id est proprie de solo
patre deus quod neque natus est. neque pro-
cedens. Unde ergo falsum est patrem esse
filium uel filium esse patrem. in falsum est
quod deus genuerit se ipsum. Sed quod una per-
sona genuit alteram. pater scilicet
filium. deus genuit deum. ⁊ est deus de deo. lu-
men de lumine. Similiter cum spiritus sanctus a
patre ⁊ filio procedat deus a deo procedit.
sed neque a se ipso neque ab alio. ab alio
non. quia non est nisi unus deus. Neque
a se ipso. quoniam persona procedens non est illa
quibus procedit. Refertur autem pater ad
filium. filius ad patrem. spiritus ad utrum-
que communiter. Augustinus libro. 5. de trini-
tate capitulo. xiiii. Sicut pater ⁊ filius
est unus deus. ⁊ ad creaturam relatiue
unus creator. sic relatiue ad spiritum sanctum
unum principium. Ad creaturam uero

pater et filius et spiritus sanctus u
 num principium sicut unū creator
 Sciendum q̄ si nūm sine sui mutati
 one incipit eē p̄ciū illi rei que emi
 tar. multo magis d̄s sine sui muta
 tione cepit eē creator cū p̄mo fieret
 creature. cepit eē d̄ns cū cepit ei
 seruire creatura. cepit eē misera
 tor cū p̄mo fuit cuius miseretur.
 Eternalit̄ fuit immūsus. uult̄ et mi
 sericors. s; respectu creaturarum
 d̄s creator d̄ns et miserator. Itē d̄ns
 de t̄nitate. Sedm̄ quod pat̄r e inge
 nit̄. fili genit̄. sp̄s p̄cedens. nec e
 qualitat̄ nec inequalitat̄ considera
 tur. s; in eo quod p̄sone sunt unū
 d̄s. una natura. una substantia.
 sunt s̄ coequales et consubstantia
 les. Quāuis q̄ fili sit de patre. nō
 tam̄ ē postior patre ul' inferior s;
 coet̄nus. coom̄ps. Sic et sp̄s sc̄s cū
 sit a patre et filio. nequaquā minor
 ē ul' postior. s; consubstantialis coet̄n̄
 et coom̄ps. **N**otandum qz p̄sona
 multiplicat̄ d̄r. Est enī p̄sona substan
 tia rationalis indiuidua. ut quili
 bet homo. In rethorica ū d̄r p̄sona
 quicūq; p̄p̄t certum dictum ul' fa
 ctum in controuersiā ducit̄. In grā
 matica aut̄ sic p̄sona describit̄; p̄

sona ē qui loquitur ad alium. ul' ad
 quē loquitur ali. uel de quo aliqui
 locunt̄. Cū q̄ euenit quod idem
 homo loquit̄ ad aliū. et in eū dirigit̄
 locutio. et de eo fit locutio. t̄t̄ una
 et eadem res ē p̄ma et sc̄da et t̄cia p̄
 sona. nec tam̄ prima ē sc̄da ul' t̄cia.
 et econūso. In d̄o aut̄ p̄sona ē ul' in
 genitum ul' genitū. nec ingentū
 nec genitū. Est q̄ una et eadem di
 uina substantia tres p̄sone. i. pat̄r
 et fili et sp̄s sc̄s. ita quod pat̄r n̄ est fili
 nec sp̄s sc̄s. et econūso. **E**t sciendū
 qz p̄sone in d̄itate dicuntur p̄sone.
 n̄ in respectu s; sedm̄ se. d̄ns libro vii.
 de t̄nitate. cap. vi. Non est aliud d̄m
 eē. aliud p̄sonā eē. s; om̄ino idem. Neq;
 in hac t̄nitate cū dicim̄ p̄sonam pa
 tris aliud dicim̄ quam substantiam
 patris. Quo circa ut suba patris ip
 se pat̄r est. non quo pat̄r ē. s; quo est.
 ita et p̄sona patris n̄ est aliud quā ip̄e
 pat̄r ē. Ad se quippe d̄r p̄sona. n̄ ad fili
 um ul' sp̄m sc̄m. Cur q̄ n̄ hec t̄a si
 mul unā p̄sonam dicim̄ sicut unam
 essentiam et unū d̄m. n̄ qz uolumus
 ul' unū aliquod uocabulum seruire
 huic significationi qua intelligitur
 t̄nital. ne om̄ino tacerem̄ int̄roga
 ti quid tres cū tres eē faterem̄. huc

Epilogus huius

usque de unitate diuine essentie. ac de
personarum proprietatibus iuxta magistrorum
existimationem et sanctorum assertionem. **Epilogus**

Est summi natura boni super omnia simplex. **breuius.**
Hec eadem pater est. genitor. bonitas utriusque.
lux et origo pater non nata potentia summa.
Splendor imago patris ubi sapientia nata.
Est pater et natus donum bonitas utriusque.
Est tantum pater aut natus donum ut duorum.
Quantum cum patre filius est et spiritus horum.
Sicque triplex minime deus est et trinus et unus.
Personis trinus natura eternus et unus.
Tres igitur faciunt persone quod deus omne

Incipit prefatio iouana ex quatuor

Matheus cognomine leui cui
uocatio ad dominum ex publicanum
actibus fuit. euangelium hebreo
sermone in iudea primo scripsit. duorum
in generatione christi principia presumit.
unius cuius prima circumcisio in carne. al-
terius cuius secundum cor electio fuit. Sicque
quaternario numero triformiter posito.
principium a credendi fide in electionis
tempus porrigens. et electione usque in
transmigrationis die dirigens. atque a
transmigrationis die in christum usque de-
finiens decursa aduentus domini ostendit

Deinde marcus euangelium generationem
glossa dei patris in baptismo filii.
et in diuino sermone discipulis genere

leuiticus. euangelium greco sermone in ita-
lia scripsit. ostendens in eo quid et gene-
ri suo deberet et christo. Nam in uoce prophi-
ce exclamationis instituentis initium
euangelice predicationis ordinem leuitice
electionis ostendit. predicentis emissum
iohannem filium zacharie in uoce angeli
annuntiantis uerbum carnem factum.
et corpus domini per uerbum diuine uocis
animatum. ut in se caro uerbum quod in
consonantibus perdidit inueniret.
Ab baptismo domini predicare dominum iohannem
deserti ieiunium. temptationem dia-
boli. congregationem bestiarum. et mi-
nisterium angelorum ceteraque sic in
breui copingens protulit. ut nec au-
toritatem facti demeret. et perficiendi
operis plenitudinem non negaret. Dem-
que post fidem amputasse sibi pollicem
dicitur. ut sacerdotio reipublice haberetur.
Sed tantum consentiens fidei predestina-
ta potuit electio. ut nec sic in opere
uerbi perderet. quod prius meruerat in
genere. Nam primo alexandrie episcopus fu-
it. cum per singula opera sciret et euangelium in
se dicta disponere. et disciplinam legis a-
gnosceret. et diuinam in carne domini natu-
ram intelligere. huiusmodi octauo nerone
Lanno mortuus et sepultus est. **iiij.**
Lycal autem syrus antiochenus ar-

incipit prefatio
ex quatuor

99